

Riooloverstorten vormen voor weidend vee een risico voor de diergezondheid

Pim Bruins (IKC-Landbouw)

Frans Verstraten (IKC-Landbouw)

Uit een recente CBS-inventarisatie blijkt dat ongeveer 2600 rundveebedrijven oppervlaktewater gebruiken dat rechtstreeks in verbinding staat met water waarop een riooloverstort loost. Hoewel dit meestal niet tot problemen leidt, is er wel sprake van een verhoogd risico voor de diergezondheid. Reden om op het eigen bedrijf na te gaan of de dieren veilig uit sloten in de buurt van bebouwing kunnen drinken.

In het landelijk gebied komen ongeveer 5000 riooloverstorten voor. Dit zijn voorzieningen op rioolsystemen die er voor zorgen dat bij zware regenval het rioolwater niet op straat komt te staan. Bij een groter aanbod van water dan het systeem kan verwerken, stijgt de waterstand in het rioolstelsel tot boven het drempelpeil van de overstortput en stroomt dan af naar het oppervlaktewater.

De invloed van een overstorting op de waterkwaliteit kan per overstort sterk verschillen. De mate van vervuiling is sterker naarmate het water waarop geloost wordt kleiner is en er minder doorstroming plaatsvindt. Deze omstandigheden hebben namelijk invloed op de mate van verdunning van het rioolwater.

Ongeveer 85% van de overstorten loost op water met weinig of geen stroming. Ook de frequentie waarmee een overstort in werking treedt heeft invloed op de mate van vervuiling. Als een overstort vaak in werking treedt is het zelfreinigend vermogen van het water onvoldoende om de waterkwaliteit op goed niveau te houden.

Voor de samenstelling van het rioolwater is van belang wie op het riool loost (industrieterrein of woonwijk). Tenslotte heeft het type rioolstelsel ook een grote invloed. Sommige systemen hebben een gescheiden afvoer van regenwater en afvalwater. In ongeveer driekwart van de gevallen is echter nog sprake van een gemengde afvoer.

Er zijn ongeveer 2600 rundveebedrijven die oppervlaktewater gebruiken dat rechtstreeks verbinding heeft met water waarop een riool overstort loost.

Klachten bij het vee

De laatste jaren hebben verschillende veehouders problemen gemeld met de gezondheid van hun vee. Zij schreven die toe aan het feit dat hun dieren water drinken uit een sloot waar een riooloverstort op loost. In veel gevallen gaat het bij deze klachten om rundvee. Maar ook paarden en schapen kunnen gevolgen ondervinden als ze vervuild water drinken. De klachten die de veehouders noemen zijn niet specifiek, maar veel gehoorde klachten zijn; verminderde vruchtbaarheid, lage(re) productie, minder groei en zelfs sterfte.

In rioolwater kunnen verschillende soorten ziekmakende stoffen voorkomen. Ze zijn als volgt in te delen:

- Waarneembare vervuiling
- Chemische stoffen
- Ziektekiemen zoals bacteriën, virussen en parasieten

Bij waarneembare vervuiling gaat het om olie/vet en zeepresten. Deze stoffen maken het water onsmakelijk en kunnen de stofwisseling verstoren.

Bij chemische vervuiling gaat het meestal om zware metalen, met name zink- en loodverbindingen. Ook stikstof- en zwavelverbindingen kunnen echter problemen veroorzaken. Tevens behoren bestrijdingsmiddelen tot chemische verontreiniging. Deze stoffen kunnen in het water opgelost zijn of in oplossing komen door opwervend rioolslib bij grotere stoomsnelheden van het rioolwater.

Van chemische vervuiling worden de dieren meestal niet direct ziek. Alleen als de dieren langere tijd chemisch verontreinigd water moeten drinken zijn ziekteverschijnselen te verwachten. Als de dieren water drinken waar veel zware metalen in zitten kan de opname van essentiële spoorelementen door het lichaam worden belemmerd. Bijvoorbeeld het drinken van water met veel zwavelverbindingen kan de opname van koper door het lichaam hinderen. De meeste virussen leveren geen gevaar op. Een uitzondering zijn de rota-virussen die vooral bij jonge dieren infecties kunnen veroorzaken met fatale afloop.

Bij bacteriën gaat het om een aantal soorten. De ziekteverschijnselen die het gevolg zijn van bacteriële besmetting zijn uiteenlopend. De meest in het oog lopende zijn diarree, verwerpen, verminderde melkgift, hersenvliesontsteking en koorts.

De overlevingstijd van bacteriën in slootwater verschilt sterk. Dat kan uiteenlopen van enkele dagen tot circa een jaar. Dit betekent dat ook besmetting kan plaats vinden lang nadat er een lozing uit overstort is geweest en als het water op het oog al lang weer schoon is.

Bij parasieten hebben we te maken met spoelwormen en lintwormen. Deze zijn afkomstig van de mens of van uitwerpselen van honden en katten. Bij opname door het vee kunnen de eieren uitkomen. Dit gebeurt in de darmen, waarna de larven naar de longen trekken en longontsteking kunnen veroorzaken.

Meerdere oorzaken voor ziekteverschijnselen

Ziekteverschijnselen kunnen meerdere oorzaken hebben die geen enkele relatie hoeven te hebben met de aanwezigheid van een riooloverstort. Bij slechte vruchtbaarheidsresultaten van de veestapel, dient ook gekeken te worden naar andere bedrijfsomstandigheden dan alleen de aanwezigheid van een riooloverstort. De slechte vruchtbaarheid van het vee is vaak de resultante van veel factoren en is zelden aan één enkele oorzaak toe te schrijven.

Voorkomen van problemen door riooloverstort

De veehouder is de eerst verantwoordelijke om maatregelen te nemen indien hij vermoedt dat er problemen kunnen ontstaan met de diergezondheid. De beste manier om te zorgen dat dieren onverdacht water drinken is er voor te zorgen dat ze alleen leidingwater kunnen drinken. Op veel plaatsen is dat alleen tegen hoge kosten mogelijk. Grondwater is meestal geschikt als drinkwater voor vee, maar toch is het verstandig om dit regelmatig op samenstelling te laten onderzoeken. Als uw vee drinkt uit oppervlaktewater, dan kunnen de volgende maatregelen voor u van belang zijn:

- *Informeer bij de gemeente naar de plaats van riooloverstorten. De gemeente dient voor de aanleg een vergunning te hebben van de waterkwaliteitsbeheerder (Waterschap of Zuiveringsschap). In de vergunning staat ook hoe vaak deze overstort in werking mag treden en welk soort rioleringsstelsel het is.*
- *Schat het risico in voor uw vee. Als een overstort maar een enkele keer per jaar in werking treedt, de vuillast van het riool waarschijnlijk gering is, de afstand tot de drinkplaats van het vee groot is, er sterke verdunning optreedt of het vee drinkt maar weinig uit de sloot, dan is het risico niet groot.*

- *Probeer te achterhalen wie op het riool loost. Als bijvoorbeeld een slachterij op het riool loost dan kan de mogelijkheid van een salmonellabesmetting via rioolwater aanzienlijk toenemen.*
- *Als u het risico wilt beperken plaats dan een afrastering langs de slootkanten waar de overstortpijp van het riool in de sloot komt, zodat de dieren niet van het water kunnen drinken. Zo worden acute problemen voorkomen.*
- *Overleg liefst vóórdát een riooloverstort aangelegd wordt met de gemeente of de overstort uit kan monden in een groot stromend water. Ook bestaande overstorten die klachten opleveren zouden verlegd kunnen worden naar een groot stromend water. In overleg met de gemeente en de waterkwaliteitsbeheerder zijn klachten vaak op te lossen.*

En als er toch klachten zijn.....

Als er gezondheidsklachten met het vee zijn, moet een dierenarts ingeschakeld worden. Wanneer deze klachten in verband gebracht worden met de kwaliteit van het drinkwater is het aan te bevelen het water te laten onderzoeken door de Gezondheidsdienst voor Dieren. De kosten daarvan bedragen circa f150 afhankelijk van het aantal bepalingen die men wil laten uitvoeren.

Neem nooit zomaar een monster maar doe dit in overleg met een deskundige (bijv. uw dierenarts en/of de waterkwaliteitsbeheerder) omdat

de plaats en tijdstip van monsternamen van grote invloed zijn op de resultaten van het onderzoek.

Verbetering is op komst

De huidige situatie van riooloverstorten is voor veel betrokkenen onbevredigend. Gemeenten, als eigenaars/beheerders van de rioleringsystemen, doen hun best om de situatie te verbeteren, maar toch zal het nog een aantal jaren duren voordat de optimale situatie is bereikt. Vervanging van riolen is namelijk kostbaar en bovendien is de levensduur van een riool met gemiddeld 60 jaar erg lang. Het is ook mogelijk om op kortere termijn maatregelen te nemen die minder duur en toch effectief zijn. Bestaande rioolssystemen kunnen (plaatselijk) op velerlei manieren worden aangepast. Het is niet altijd mogelijk om overstorten geheel te voorkomen maar de daarmee gepaard gaande verontreiniging kan door technische aanpassingen, wel vergaand worden verminderd. Soms is het mogelijk om in bestaande situaties diverse typen (bezink)bassins aan te leggen voor tijdelijk berging van rioolwater.

De veehouder dient echter ook zelf maatregelen te nemen indien hij problemen verwacht!

Voor de toekomst mag verwacht worden dat op zeer veel plaatsen de situatie rond de riooloverstorten verbetert. Tot die tijd is het echter goed dat veehouders die hun vee uit de sloot laten drinken zich bewust zijn van de risico's die dat met zich mee brengt.

Pas op met slootwater dat mogelijk met rioolwater is vervuild!

